

PISA

Platforma pentru Inițiative
de Securitate și Apărare

**DISCURSUL DE URĂ CA PARTE A
PROPAGANDEI DE RĂZBOI AFECTEAZĂ
COEZIUNEA SOCIALĂ**

Irina COROBCENCO,
expertă în domeniul drepturile omului, Asociația Promo-LEX

CHIȘINĂU 2022

Din 24 februarie 2022, am devenit cu toții, mai mult sau mai puțin, „consumatori” de propagandă de război. Unii au preluat-o și răspândit-o, iar alții au adaptat-o la specificul național și au generat alte mesaje de propagandă, însă cu toții am asistat, fără să înțelegem, poate, la un val de ură rasială și xenofobie. Ceea ce mulți evită să ia în considerare este faptul că discursul de ură ca parte a propagandei de război slăbește coeziunea socială, iar în funcție de contextul social, politic sau economic, de la nivel național, modelat de cel regional, acesta poate determina apariția tensiunilor sociale.

Propaganda de război promovează, justifică, răspândește și incită la ură și violență

În primul rând, propaganda de război, conform Rezoluției nr. A/RES/381 a Adunării Generale a Națiunilor Unite, reprezintă incitare la conflicte sau acte de agresiune, Pactul Internațional pentru Drepturile Civile și Politice interzicând „orice îndemn la ură națională, rasială sau religioasă care constituie o incitare la discriminare, la ostilitate sau la violență”, indiferent dacă o astfel de propagandă sau promovare are scopuri interne sau externe statului în cauză.

În al doilea rând, discursul de ură face, întotdeauna, apel la prejudecăți și stereotipuri, se bazează pe intoleranță și se referă, conform Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, la toate tipurile de exprimare care incită, promovează, răspândesc sau justifică violența, ura sau discriminarea împotriva unei persoane sau a unui grup de persoane, sau care le denigrează pe acestea din cauza caracteristicilor personale sau a statutului lor real sau atribuit, cum ar fi „rasa”, culoarea, limba, religia, naționalitatea, originea națională sau etnică, vârsta, dizabilitatea, sexul, identitatea de gen și orientarea sexuală.

Astfel, propaganda de război nu doar alimentează fricile sociale prin crearea unui „țap ispășitor” (de exemplu, „ucrainenii care vor să atace Federația Rusă”), dar face uz de prejudecăți (de exemplu, „Toți ucrainenii sunt naziști”) și transformă grupul într-o țintă a urii pe criteriu de „naționalitate”, „etnie”, „opinie” etc., (de exemplu, „Experiența istorică arată că tragediile și dramele din timpul războiului sunt în beneficiul popoarelor care sunt ispitite și atrase de rolul de inamic al Rusiei.”) și, în cele din urmă, îl dezumanizează pentru a justifica violența împotriva acestuia (de exemplu, „diavoli cu față de înger”), dar și pentru a-l face o țintă „ușor” de a fi ucisă.

Discursul de ură ca parte a propagandei de război se răspândește rapid, țintește un singur grup, dar afectează numeroase alte grupuri sociale

Discursul de ură nu reprezintă un fenomen străin pentru spațiul public și mass-media din Republica Moldova, mai ales atunci când vorbim despre retorica politică și religioasă, iar războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei a reprezentat o sursă nouă de promovare, răspândire și generare a discursului de ură prin intermediul propagandei de război.

Astfel, dacă în perioada 2018-2021, conform datelor prezentate de Asociația Promo-LEX, în spațiul public și în mass-media din Republica Moldova au fost identificate 1950 de cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare, care au afectat cel mai des femeile, politicienii, persoanele LGBTQI și persoanele cu dizabilități, atunci în primele două luni ale războiului, din cele 83 de cazuri de identificate, 40 de cazuri au fost îndreptate împotriva ucrainenilor. Alte opt cazuri de discurs de ură au fost îndreptate împotriva rușilor și/sau vorbitorilor de limbă rusă, țintele principale fiind actorii politici.

Propaganda de război prin incitarea la violență, are consecințe imediate asupra grupului vizat, astfel întrucât acesta din urmă fie devine ținta atacurilor fizice și ale violenței, fie devine ținta mesajelor de ură în spațiul public, în mass-media sau în mediul online. Îndemnul președintelui Federației Ruse, Vladimir Putin, preluat și de către unii deputați din Duma de Stat, politicieni, jurnaliști și lideri de opinie din Rusia, de a „deucrainiza” populația din

Ucraina, reprezintă nu doar propagandă de război, dar și un discurs rasist, pentru că îndeamnă la ură pe criteriu de „naționalitate”, promovează superioritatea naționalității ruse asupra celei ucrainene și incită la violență și ostilitate.

O astfel de retorică, preluată și promovată în Republica Moldova, afectează persoanele de naționalitate sau etnie ucraineană care, uneori, sunt ținta mesajelor de ură, dar pot deveni și ținta unor potențiale atitudini discriminatorii (încălcarea drepturilor) și/sau a acțiunilor de violență.

De altfel, mesajele intolerante, discursul de ură și instigarea la discriminare și violență împotriva persoanelor LGBTQI, identificate până la 24 februarie 2022, s-au regăsit și în mesajele de propagandă de război generate de către actorii politici și religioși din Federația Rusă.

Această retorică a fost preluată și transformată într-un element „cheie” al propagandei de război - comunitatea LGBTQI fiind prezentată ca una dintre „cauzele” războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei.

Răspândirea propagandei de război și a discursului de ură, în spațiul public și în mediul online, determină creșterea impactului negativ al acestuia. Aceleași date Promo-LEX arată că, în perioada 2018-2021, discursul de ură a fost generat și/sau răspândit cel mai mult prin intermediul mass-media și media online, precum și prin intermediul rețelelor sociale, fiecare caz fiind vizualizat de cel puțin 24 de mii de ori. În același timp, cele 83 de cazuri de discurs de ură, identificate după 24 februarie, au fost vizualizate de peste 10 milioane de ori, 61% din numărul total de vizualizări au fost generate de nouă cazuri identificate în TikTok.

Dacă în cazul discursului de ură, multe dintre mesajele identificate au fost generate de actori locali, în cazul propagandei de război, – sursa primară a acestora au fost actorii politici și religioși din Federația Rusă. Propaganda de război a ajuns în Republica Moldova prin intermediul nu doar a aplicațiilor mobile, rețelelor sociale și mass-media, dar și prin preluarea și răspândirea acestora de către unii politicieni de la nivel local.

Propaganda de război și discursul de ură slăbește coeziunea socială

Pe fundalul crizelor politice și economice, însoțite de o retorică intolerantă și promovarea stereotipurilor și prejudecăților atât de către unii politicieni, cât și de către unii lideri de opinie și/sau jurnaliști, o parte a societății Republicii Moldova a dezvoltat o atitudine negativă față de diverse grupuri sociale, prezentate ca fiind „periculoase” pentru securitatea națională și valorile „tradiționale” (cum ar fi: musulmanii, imigranții, romii, evreii, persoanele LGBTQI etc.). În anumite contexte, în funcție de gradul de alimentare a fricilor sociale de către diverși actori politici și religioși, o parte din societate nu a ezitat să instige la discriminare față de romii, persoanele cu dizabilități, persoanele LGBTQI ș.a. În același timp, promovarea prejudecăților și stereotipurilor a fost o constantă care a determinat, pe de o parte, stigmatizarea și marginalizarea unor grupuri sociale (romii, persoanele cu dizabilități etc.), iar pe de altă parte, limitarea oportunităților de participare la viața politică, socială și economică a acestora (femeile, romii etc.).

Studiul cu privire Coeziunea Socială arată că, în 2021, s-a înregistrat o diminuare a predisunerii populației de a fi tolerantă cu categoriile mai vulnerabile și supuse mai des marginalizării.

De exemplu, conform studiului privind distanța socială, în anul 2020, 39,5% din cetățenii Republicii Moldova nu ar accepta să fie vecini cu o persoană de etnie romă, iar 28,3% nu ar accepta ca o persoană care provine din țările africane să locuiască în aceeași localitate. Același studiu relevă faptul că nivelul distanței sociale (0 semnifică faptul că respondentul ar accepta ca o persoană dintr-un grup minoritar să devină membru al familiei, iar 6 denotă faptul că respondentul ar exclude din țară membrii unui grup) în cazul persoanelor LGBT, persoanele care trăiesc cu HIV, persoanele foste deținute, persoanele de religie musulmană, persoanele de origine africană, persoanele de etnie romă și persoanele cu dizabilități intelectuale, variază între 2,6 și 5,6.

Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității a atras atenția în raportul său cu privire la situația drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2021, că faptele de discriminare care au avut loc cu o frecvență mai înaltă, au avut la bază criteriile: „limba” (19,6% din numărul total de decizii de constatare), „sex/gen” (15,7%), „origine etnică” (11,8%) și „dizabilitate” (7,8%).

De asemenea, Consiliul pentru Egalitate a constatat că lezarea demnității prin intermediul instigării la discriminare reprezintă domeniul cu cele mai multe decizii de constatare adoptate în anul 2021 și s-au referit la: evidențierea originii etnice, în context negativ, în articolele din presă și emisiuni TV, discurs instigator la discriminarea împotriva femeilor în politică, persoanelor LGBT+, afirmații rasiste din partea persoanelor influente etc.

Pe fundalul acestei situații, propaganda de război determină divizarea societății. Utilizarea dezinformărilor ca parte a acestei propagande alimentează fricile sociale generate nu doar de război, ci și de retorica despre „Occidentul decadent care impune valori străine societății Republicii Moldova”. Utilizarea discursului de ură determină creșterea nivelului de intoleranță față de ucraineni, ruși și alte grupuri sociale.

Ceea ce pare abstract, ne vizează pe fiecare în parte. Intoleranța afectează și influențează nu doar percepțiile și atitudinile noastre față de ceilalți membri ai comunităților în care trăim, dar și încrederea în aceștia.

Fără să conștientizăm, poate, eliminăm din viața socială, economică și politică membri ai societății care pot fi doctori sau profesori buni, agricultori sau economiști excepționali, sau lideri ce pot să implementeze reforme.

Războiul în sine încalcă drepturile omului – dreptul la viață, dreptul la autodeterminare, dreptul de a nu fi supus torturii și relelor tratamente, dreptul la sănătate, dreptul la educație etc. Discursul de ură, inclusiv atunci când este parte a propagandei de război, promovează, justifică, răspândește și incită la violență, afectând numeroase grupuri sociale și slăbind coeziunea socială. Intoleranța promovată și susținută consecvent de către diverși actori politici, religioși etc., afectează pe termen mediu și lung încrederea în membrii comunității, conduce, inclusiv la diminuarea egalității de șanse, marginalizare, stigmatizare, încălcarea drepturilor omului și, uneori, la acte de violență. Atunci însă când mesajele care promovează superioritatea etnică și /sau națională sunt transformate în politică de stat, conflictele sociale sunt inevitabile, iar ele distrug coeziunea socială pentru o lungă perioadă de timp.

Adama Dieng, consilier special al ONU pentru prevenirea Genocidului, spunea ”Holocaustul nu a început cu camerele de gazare. Acesta a început cu discursul de ură”. Iată de ce, garanțiile dreptului la libertatea de exprimare nu se extind și asupra mesajelor care incită la ură și violență.